

Ma Koringäna 2

Ama Rhäväksäs

Ma Pol qa säm bä rhakt täkt ama abuk. Bä qa säm bäm gi sage ama qatnanaktpämda e mät ama värhäm ama mor äm ma Korin bä qosaqi sage ama qatnanaktpämda moe qärrarhani i qale rha namet ma Korin e vät ama ngärhäktka ma Akaia moe.

Qa säm ivakt iva rhi rhäkmu na ama vänbon na ama ligär nani aa mänmänäs iva bä ba ama qatnanaktpämda e ma Jerusalem. Dä qosaqi nani a qa na rha iva rhat turäkt ta ama ruvek kärarhani i rhat tu ama inirqi mänguräp ama qatnanaktpämda. Ma Pol qa märhamän särhäm da na ama enge ama qrot ngät i nani a qa iva rhat dräm i iarhongäkt kärqärhong i qa säm irhong di nak pa qat tualat parhäm irhong nasot.

Arhani ama ruvek sa rha män mänguräp ama qatnanaktpämda e qärrarhani i rhat tair särhä ma Pol aa mämairäs angät krot i ama ngangga na qa. Rhat tamän i ma Pol maräkt di qät ta ama qatnanaktpämda e ma Korin arhä vänbon angät ligär bä ba nas bä äkt i ma Pol qat tamän masirhat sävät aa iar dä aa mämairäs angät krot.

Ama Qävälap Nasot A Ne

Ma Pol Qät Täväksäs Säväät Aa Iar Dä Aa Lat I

Ama Ngangga Na Qa (1-7)

Säväät Ama Vänbon Bä Ba Ama Qatnanaktpämda

E Ma Jerusalem (8-9)

Ma Pol Qät Täväksäs Säväät Aa Qrot I Ama

Ngangga Na Qa (10-13)

Ma Pol Qa Säm Ama Märmärgem Sage Ama Qatnanaktpämda E Ma Korin

¹ Aingo ma Pol di ma Kraiss aa ngangga na ngo nävät ma Ngämuqa aa snängaqa. Bä qale aurha ruaqa ma Timoti rhe gem ngo.

Dä ngut säm dakt täkt ama abuk sagem ngän ama qatnanaktpämda mäni ma Ngämuqa e mät ama värhäm ama mor äm ma Korin bä sävät ama qatnanaktpämda moe qärrahani i qale rha mät ama värhap pätkä ama ngärhätkä moe ma Akaia.

² Mamär iva ama nämsävätki dä ama bulap sagem ngän nage ma Ngämuqa aut mamäk dä ma Engeska ma Jisas ma Kraiss diva qale ngät gem ngän.

Ma Ngämuqa Na Ama Matnärhäm Dä Na ama Sämaqrot

³ Mamär iva urhi nänsäs sage ma Ngämuqa qäarakni i aurha Engeska ma Jisas ma Kraiss aa mamäk dä aa Ngämuqa. Bä ma Ngämuqa di ama Ngätmamäk käarakni i qat dräm gat tatnärhäm ut dä qät sämaqrot na ut bä qosaqi qa di ma Ngämuqa qäarakni i qät lavuqi na ut pasägos. ⁴ Näkt kät sämaqrot na ut pasägos toqoräkt i qali lut da ama märän angärha ron ivakt iva ut di mamär iva urhit sämaqrot nä iarhakt kärerhae i sa qale rha da arhä märän moe angärha ron nä iangärhäkt ama sämaqrot kärangät i sa ma Ngämuqa qa matnärhäm ut na ngät. ⁵ Inguna rhoqor ut i urhit ta ama märän masirhat nävät iomäkt i sa sägäni na ut ut nä ma Kraiss dä qosaqi nävät a qa di urhit ta ama sämaqrot ama mor ngät. ⁶ Bä ut don säda ama märän angärha ron divakt iva ngänit ta ama sämaqrot dä

ama mumaiar. Bä qosaqi nga rhoqoräkt i ut ta ama sämaqrot divakt iva ngänit ta ama sämaqrot toqoräkt i qale ngän ma ama qrot sa ama bulap da ama märän angärha ron nävät ma Krai toqor ut. ⁷Näkt aiut di aut snängaqa ama qrot ka sävät a ngän iva as ngän dualat toqoräkt inguna ut dräm i ngakt bä ngän don säda ama märän angärha ron doqor ut dä va qosaqi ma Ngämuqa qä sämaqrot na ngän doqor ut.

⁸Aurha ruavek, nguat tamän nä rhangät täkt ama enge dinguna qaku nani a ut na ngän iva qaku ngänät dräm sävät ama märän gärangätni i sa ut mon säda angärha ron e ma Esia. Inguna iangärhäkt ama märän di ama enges ngät mamär bä sa qaku mamär iva u rhän näva angät tpäs moe bä äkt i sa ut mu aut snäng iva urhi ñäp. ⁹Bä sa vät iomäkt ama qäväläm dä ut nari imuk pät aut snängaqa di rhoqorne na ama ruqa qarakni i sa qa rha ama rhäksärhäm bä va rhi veng ga. Sökt di iomäkt ama qäväläm di äm ngä män ivakt iva qale ut namu ut snäng i mamär vät a ut nävät aut krot maräkt iva u rhän näva ama märän angät tpäs dap kinak pa ut nanakt nä ma Ngämuqa qarakni i qat täranas na ama ruvek nämät ama tñäpki iva qa rhatnärhäm ut. ¹⁰Sa ma Ngämuqa qa mumaiar ut nämät iangärhäkt ama märän na ama tñäpki bä va qoki as kat tumaiar ut. Bä va qa di ut nanakt na qa iva saqi as kat täqäs täm ut toqoräkt. ¹¹Näkt mamär iva ngän datnärhäm ut i ngäni nän sävät a ut ivakt iva ama rhäqäp na rha ama ruvek diva rhat tes ama mär sage ma Ngämuqa nävät ama modämne qärangätni i sa qa von ut täm ngät nävät ama ruvek ama rhäqäp na rha arha nän.

Ma Pol Qa Qutsasorhane Na Aa Snängaqa

¹² Märmär gem ngo iva ngua rhamän särhäm ngän i nguät dräm mamär i sa ngua mualat nä gua lat ba ama ruvek moe di nävät ama iska ama engätki na qa dä ama räkt ka dä ma Ngämuqa aa saqong. Näkt iangärhäkt ama lat di qaku nävät ama ruvek nämäni ama ivätki arhä mädräm dap kinak nävät ma Ngämuqa aa ñämsävätki bä sa ngua mualat sävät a ngän doqoräkt masirhat. ¹³ Nguat tamän doqoräkt dinguna vä gua abukkina moe sävät a ngän dä sa nguät dräm ngut säm ama enge qarängätni i märmärsäs iva ngän des ngät dä qunäga vät a ngän sä ngät dä nani a ngo iva qunäga vät a ngän mamär sä ngät. ¹⁴ Mäqi inamäk äkt di sa arhani nävät a ngän sokt di qaku rhäm ngän moe di sa qunäga vät a rha mamär i gua lat sagem ngän di nak ama engätki na ngät dä ama räkt ngät. Sokt di nguät nanakt iva qaku qale qale dä va qunäga vät a ngän mamär sä iangärhäkt ama lat. Näkt nga va rhoqoräkt i evär dä ma Engeska ma Jisas dä va mamär vät a ngo iva ngua rhamän i märmär gem ngo nävät a ngän dä qosaqi aingän diva ngän dämän i märmär gem ngän nävät a ngo.

¹⁵ Inguna nävät iomäkt i sa nguät nanakt i sa märmär gem ngän nävät a ngo dä sa mäqi nani a ngo iva ngua rhet sagem ngän as toqoräkt narhoer iva nguät tet sae ma Masedonia. Vadi mai nga rhoqoräkt dä va ngäni rha ama matnärhäm maunmem. ¹⁶ Mäqi nani a ngo iva ngu ñäm dä m närhäm ngän näkt nanokt nas säva ama ngärhäktka ma Masedonia bä qosaqi rhoqoräkt i evär däm ngo nae. Näkt pa ngän datnärhäm ngo nä iarhongäkt kärqärhong i ngut läk nani irhong iva sävät gua

tmerhäs sae ma Judia. ¹⁷ Nga ngän du angän snäng i qaku mamär iva ngua rhuräkt mamär tä gu snängaqa sävät gua tmerhäs toqoräkt? Nga ngän du angän snäng i nguat dräm ngu qoar iva ngua rhualat nä guani näkt nasot dä saqi ngu qoar i qaku ngu namualat nä ini rhoqor ama ruqa qarakni i qaku qat dräm ma Ngämuqa? ¹⁸ Qoki rhoqor ma Ngämuqa qarakni i mamär vät a ut iva ut nanakt na qa sa aa enge moe di mamär vät a ngän iva ngänät nanakt nä gua enge iva qaku ngu qoar iva ngua rhualat nä guani näkt nasot dä saqi ngu qoar i qaku ngu namualat nä ini rhoqoräkt. ¹⁹ Inguna ma Ngämuqa aa emga ma Jisas ma Krais karakni i aingo näkt ma Silvanus näkt sävät ma Timoti di ut sameng sävät a qa mänguräp mä ngän di qaku qa män sa ama snängaiom ama udiom dap kinak ka män di sokt sa ama snängaqa ama sägäk.

²⁰ Inguna ma Ngämuqa aa enge moe na ama mumänaris di qoki ngät tu angät släqyige vät a nas nävät ma Krais bä äkt i nävät a qa dä urhi qoar i, “Ngäkki rhoqoräkt” sage ma Ngämuqa ivakt iva qä rha ama murhämeska. ²¹ Näkt ma Ngämuqa maräkt di qarak i qat tualat sä ut ut na ngän iva ut nanakt nä ma Krais ma ama qrot bä qosaqi sa qa armeng däm ut moe iva bä ba nas. ²² Näkt kosaqi ma Ngämuqa qa muqunän bät a ut i qa von ut ta aa Qloqaqa ama Qumärqumärqa qarakni i sa qa mu qa väm ut ivakt iva ama muqunängi na qa i sa aa ruvek na ut.

²³ Sokt di ngu qoar i ma Ngämuqa di qat dräm i sa qaku ngu namet sae ma Korin divakt iva qale ngu namärhamän särhäm ngän na ama enge ama qrot ngät. ²⁴ Ut tualat mänguräp mä ngän di qaku vadi

va ut turäkt täm ngän ma ama qrot pät angäna iar na ama qatnanakt. Dap kinak ut tualat gem ngän ivakt iva märmär gem ngän inguna sa ngänät mair ma ama qrot mäni angän gatnanakt.

2

¹ Bä äkt i sa ngua muräkt iva qaku ngu namet sagem ngän ivakt iva qaku ngu navon ngän da anga enge anga qrot ngät kärangätni iva ngä rhäqäne sä ngän bä va airäs ngän. ² Inguna ngakt bä ngua rhäqäne sä ngän bä airäs ngän dä saqi as kaku guavek anga ruvek kärarhani iva märmär gem ngo nävät a rha inguna ma sokt ngän gärrarhani i ngän dualat sä ngo iva märmär gem ngo. ³ Sa ngua säm doqoräkt sävät a ngän divakt iva rhoqoräkt iva ngua rhän gem ngän dä varis kaku märmär gem ngo nävät a ngän gärrarhae i mai mamär iva ngäni säm ama märmärgem sävät gu snängaqa. Dap kosaqi ngua säm doqoräkt dinguna ngua mu gu snäng ma ama qrot iva ngän det mamär varhäm gua enge bä nävät iomäkt diva märmär gem ngo bä qosaqi rhoqoräkt dä va märmär gem ngän. ⁴ Ngua säm sävät a ngän inguna sa airäs ngo masirhat bä qaku isiska mät gu snängaqa bä ngut nok inguna va qale rhoqoräkt i ngua rhäqäne sä ngän bä airäs ngän dap kinak pa ngua rhualat sä ngän iva ngänät dräm i gua snäng bät a ngän masirhat.

Mamär Iva Ngänit Kyiradeng Nä Qäarakni I Qa Mualat Na Ama Lat Ama Vu Ngät Mänguräp Mä Ngän

⁵ Ngakt bä aung nävät a ngän di sa qa mualat na ama lat ama vu ngät bä qa säm ama iräski di

qaku sokt ka slava na ngo dap kosaqi qa slava na ngän moe. Va ngua rhamän sävät iaqäkt ama ruqa i sa qa slava na arhani nävät a ngän masirhat dap na arhani maqälak. Varis ngu natmärhamän sävät a qa na ama qrot ngät ama enge masirhat. ⁶ Näkt ama rhäqäp na rha nävät a ngän di sa rha lu mamär nä iangärhäkt aa lat bä äkt i qoki mamär toqoräkt i sa qa rha angän däksärhäm.

⁷ Bä rhäkt di sa mamär iva ngäni rhong sävät a qa bä ngäni qyiradeng nä iangärhäkt aa lat dä va ngäni sämaqrot na qa inguna varis ama iräski ama mor qi qi namän näva aa uväs. ⁸ Bä nävät tom däkt dä ngu nän ngän ma ama qrot iva ngänit lavuqi na qa ivakt iva qa diva qä lu i as angäna snäng bät a qa.

⁹ Ngua säm dangät täkt ama enge bä ba ngän divakt iva ngu siqut na ngän iva ngu lu ivar ngän det parhäm gu rhodröp mamär ura qaku. ¹⁰ Näkt aung anga ruqa qaräknä i ngäni qyiradeng na aa lat ama vu ngät di qosaqi aingo di ngu qyiradeng na ngät. Bä ngäkt bä ngua qyiradeng na aung sa aa lat di sa ngua mualat toqoräkt dä ma Kraisa aa saqong dä qosaqi rhoqoräkt divakt iva nani ama märini bä ba ngän. ¹¹ Sa ngua mualat toqoräkt divakt iva ngua rhair särhä ma Sämgä i varis kä namon sae bä qä namusar na ut inguna sa ut dräm aa snängaqa i qat dräm gat tet toqoräkt.

Nävät Ma Kraisa Aa Grot Dä Ut Täqäne Dä Mamär Na Aa Lat

¹² Näkt ngäktki i ma Engeska qa matnärhäm ngo bä sa isiska nanokt ngo iva ngu sameng na ama sameng ama mär ngät sävät ma Kraisa toqoräkt i ngua män e mät ama värhäm ama mor äm ma

Troas ¹³ sokt di qaku ngua rha ama bulap pät gu snängaqa inguna qaku ngua män bät gua ruaqa ma Taitus e. Bä äkt i ngua met daqule ama qatnanak-tpämda äkt bä ngua met sae ma Masedonia.

¹⁴ Sokt di ut tes ama mär sage ma Ngämuqa iaqäkt karak i sa vasägos dä qä rhoer nanokt ut bä nävät ma Kraiss aa qrot dä ut täqäne dä mamär na aa lat bä qosaqi nävät a ut dä sa ama mädräm sävät a qa angät tamaska ama mär qa di qat tet pät ama ivärhimek moe qärqämekni i ut tet e. ¹⁵ Inguna aiut di ut ma Kraiss aa rhamaska ama mär qa sage ma Ngämuqa mänguräp iarhakt kärerhae i sa qat tumaiar ta bä qosaqi mänguräp kärerhani i sa qäbäskäbäs na rha. ¹⁶ Näkt bä ba ama ruvek kärerhani i sa qaku rhit ta ama mumaiar di iaqäkt ama rhamaska di ama vu qa ama rhamaska na ama tñäpki. Dap bä bä iarhakt kärerhae i sa rhit ta ama mumaiar di iaqäkt ama rhamaska di ama mär qa ama rhamaska na ama iar ama sok täm ngät.

Ngu lu auge di sa mamär vät a qa iva qat tualat na ama lat ama mor ngät toqoräkt? ¹⁷ Ma Ngämuqa qa mualat sä ut bä mamär vät a ut inguna aiut di qaku ut toqor ama rhäqäp na rha ama ruvek kärerhani i nani a rha iva rhi rha ama ligär nävät iomäkt i rhi sameng nä ma Ngämuqa aa enge. Dap aiut di ma Kraiss aa latta na ut kärerhae i sa ma Ngämuqa qa muqunän bät a ut ivakt iva urhi sameng na ama sameng ama mär ngät da aa saqong.

3

Ama Latta Sä Ma Ngämuqa Aa Rharesbane Ama

Iaräs Na Ngät

¹ Sa qaku urhit sek sä nas sa ama enge qärangätni i sa ngua säm a ngät sävät a ngän. Bä qosaqi qaku urhit läk nani anga abuqit nage arhani sagem ngän ura guait nagem ngän gärqitni i it ngät tamän i aurha lat di ama mär ngät. ² Inguna aingän di aurha abuqitnäk na ama mär ngät ama lat kärqitnäkni i sa ma Krai ka säm bäm itnäk pät aut snängaqa iva ama ruvek moe diva qunäga vät a rha sä itnäk dä va rhat tes pä m itnäk. ³ Näkt angäna iar di ngärhi sameng i aingän di ama abuqit nage ma Krai kärqitni i sa it ngärhi sameng sävät aurha lat kärqit i sa qaku qa säm a ngät na ama pen dap kinak ka säm a ngät nä ma Ngämuqa ama ngätäqäm ga aa Qloqaqa. Qaku qa säm a ngät pono vät ama abuqit kärqitni i na ama duliglem dap kinak ka säm a ngät pät ama abuqit kärqitni i na ama ruvek arhä snängaqa.

⁴ Bä aiut di sa ut nanakt nävät ma Krai i ngätki nä iangärhäkt aurha enge rhoqoräkt dä ma Ngämuqa aa saqong. ⁵ Näkt aiut di qaku mamär vät a ut iva urhi qoar i sa ut mualat nä guani sokt nävät aut krot maräkt dap kinak ma Ngämuqa sa qa von ut ta ama qrot ivakt iva u rhualat nä ianiäkt. ⁶ Bä qa di qaräc i qa mualat sä ut iva mamär vät a ut iva u rhän i ama latta ba aa rharesbane ama iaräs na ngät kärangätni i sa ngä män nage ama Qloqaqa ama Qumärqumärqa dap kaku ngä män näva ama Muräkt kärangätni i sa rha säm a ngät. Inguna ama Muräkt di ngärhi veng ama ruvek dap kinak ama Qloqaqa ama Qumärqumärqa di qät bon ama ruvek ta ama iar.

⁷ Ama Muräkt nage ma Moses kärangät i sa ma

Ngämuqa qa säm a ngät pät ama duliglem di ngä män sa ama tñäpki bä qosaqi ngät di ngä män sa ama murhämeska qäarakni i qa ong ma Moses aa saqongait bä qaku mamär vät ama Israelqäna iva rhi nalu it näkt nasot dä rhäktäksot na qa. ⁸ Bä äkt i ngakt bä rhoqoräkt dä nga va qaku ama Qloqaqa aa lat ngä rhän sa ama enges ka mamär ama murhämeska vät ama Muräkt angät murhämeska aa uväs? ⁹ Inguna ngakt bä sa mudu di ma Ngämuqa aa Muräkt kärangätni i ngät dän sa ama rhäksärhäm di angärha anga murhämeska dä sa rhäkt di ngätki iva ama lat kärangätni i ngät tualat sä ut iva u rhän i ama räktta na ut di angät murhämeska diva ama enges ka mamär. ¹⁰ Ngätki i rhom däkt di sa äm ngärhi sameng mamär i ianiäkt kärqäni i mudu sa ini angät murhämeska di rhäkt di sa ini ngä män i qaku ini angärha anga murhämeska inguna nävät ianiäkt kärqäni i rhäkt di ini ngä ervät sä ini angät murhämeska. ¹¹ Inguna ngakt bä ianiäkt kärqäni i mudu di rhäktäksot nä ini di sa ini ngä män sa ama murhämeska dä sa ngätki iva ianiäkt kärqäni iva qali lini mas diva ini angärha anga murhämeska ama enges ka mamär.

¹² Bä aiut di ut tamän bät tangät täkt ama enge na ama qraräk inguna ut nanakt i ngätki na ngät toqoräkt. ¹³ Dap aiut di qaku ut toqor ma Moses kärakni i qa mu ama bauläm särha aa saqongait ivakt iva qale ama Israelqäna rhi nalu i ama murhämeska di sa rhäktäksot na qa. ¹⁴ Sökt di iarhakt ama Israelqäna di ama qrot arhä väs inguna qoki as täkt di nga rhoqoräkt i rhat tes pa ama mru ngät ama rharesbane dä iomäkt ama bauläm gärqomni i mudu äm ngä ong ma Moses

aa saqongait di qoki as äm ngärhi ngäng arhä saqongitnäk. Inguna sokt nävät ma Kraiss maräkt dä va ma Ngämuqa qa rhät iomäkt ama bauläm nae nävät sävetka aa saqongait.

¹⁵ Bä naimäk äkt bä sarhäkt sävät tangät täkt ama rhodäm di vät ama qäväläm gärqomni i rhat tes pä ma Ngämuqa aa Muräkt nage ma Moses dä sa ama bauläm ngärhi ngäng arhä snängaqa. ¹⁶ Sokt di nga rhoqoräkt i sävetka qä rhong sävät ma Engeska dä ma Ngämuqa qat tät iomäkt ama bauläm nae nävät aa snängaqa. ¹⁷ Näkt ma Engeska di ama Qloqaqa na qa bä qoe nai i qale ma Engeska aa Qloqaqa e di sa isiska äkt. ¹⁸ Bä aiut moe qararhae i qaku ama bauläm ngärhi ngäng aut saqongitnäk di sa ut lu mamär nä ma Engeska aa murhämeska dä sa ama qutsasorhane ngät dän bät a ut bä ut dän mamär bä nak as u rhän mamär toqor ma Jisas. Inguna rhangät täkt ama lat di ngät dän nage ma Engeska qaräkni i ama Qloqaqa.

4

Ama Sameng Ama Mär Ngät Angät Neraqa

¹ Dä soknga ut mair ma ama qrot dap kaku urhit kut na nas dä rhangät täkt ama lat angärha ron gängät i sa ma Ngämuqa qa von ut täm ngät nävät aa lavuqi. ² Bä qaku ut tualat parhäm ama is ama ngaip ngät ura ama qluqi vät angät tpäs. Dä sa qaku ut nairas ta ama ruvek ura urhi siqut iva urhi iras täm da nä ma Ngämuqa aa enge i urhit näpgoer na ngät maos maos dap kinak pasägos di urhi su rha maräkt ta ama engäkki bä ut tualat toqoräkt ivakt iva qaku mamär vät aung iva qä

rhäksärhäm ut nä guani inguna ut dräm i sa ma Ngämuqa qat lu aurha lat. ³ Näkt ngakt bä qäqi iangärhäkt ama sameng ama mär ngät kärangät i urhi sameng na ngät di qaku qunäga vät a ngät di sokt iarhakt kärarhae i mungsäs sä rha di iarhakt kärarhae i qaku qunäga vät a rha sä ngät.

⁴ Bä ama ruvek toqoräkt di sa ma Sämga ama narhoerqa na qa nämäni rhakt täkt ama ivätki di sa qa väsdät mät arhä mädräm ivakt iva qale qunäga vät a rha sa ama sameng ama mär ngät nä ma Kraisa aa murhämeska iaqäkt kärak i ma Ngämuqa aa iauski. ⁵ Bä nga rhoqoräkt dä aiut di qaku urhi sameng sävät a nas dap kinak aut sameng di rhoqortäqyia, ma Jisas ma Kraisa di ma Engeska. Bä qosaqi angäna latta na ut pa angäna rem bä ba qa. ⁶ Inguna ma Ngämuqa iaqäkt kärak i sa qa qoar toqortäqyia, “Mamär iva ama neraqa qä sen bit näva ama bängangit angät tpäs” di sa qa sen mät aut snängaqa ivakt iva urhi lu ama neraqa na ama mädräm sävät ma Ngämuqa aa murhämeska qaraki i qale qa vät ma Jisas ma Kraisa.

Ama Mämägän Mät Ama Kain Na Ama Bäñbäñgi

⁷ Sokt di aiut di ut toqor ama kain gärangätni i sa rha mualat na ngät na ama bäñbäñgi bä ama mämägän nga e mät ngät ivakt iva ama ruvek ti lu i ama mor ngät ama qrot mamär di sa ngät dän nage ma Ngämuqa dap kinak kaku ngät dän nagem ut. ⁸ Bä aiut di ut dön säda ama märän masirhat angärha ron sokt di iangärhäkt ama märän di qaku ngät dän näva aut pä. Bä qosaqi sai rhoqoräkt i qaku ut dräm iva u rhualat toqor mäniekt dä sa qaku ut nari i urhit kut na nas. ⁹ Näkt pä

ama qävälap kärqapni i ama ruvek ti sangäm na ut mavängam dä sa ut dräm i sa qaku ma Ngämuqa qä namet daqule lut. Bä vät ama qävälap kärqapni i ama märän ngärhi rharpus na ut dä saqi ut täranas bä ut mair. ¹⁰ Bä vasägos dä urhit ta ma Jisas aa tñäpki vät aut släqyigleng ivakt iva ma Jisas aa iar di ama ruvek ti lu ngät pät aurha iar bä va qosaqi qunäga vät a rha sä ngät. ¹¹ Inguna aiut kärarhae i sa ut däqäm di vasägos di rhit bodäm ut sämät ama tñäpki nävät ma Jisas ivakt iva ama ruvek ti lu aa iar vät aut släqyigleng gärqiglengni iva igleng ngärhi ñäp. ¹² Bä nävät tangät täkt ama lat dä sa ama tñäpki di qiat tualat pä m ut dap aingän di sa ama iar ngät tualat pä m ngän.

¹³ Aiut di aut katnanakt di ngät toqor iaqäkt aa qatnanakt kärak i sa qa sä m ama enge qarängät ni i ngät tamän doqortäqyia, “Sa nguat nanakt bä äkt i sa ngua märhamän” dä soknga aiut di ut nanakt bä äkt i qosaqi ut tamän ¹⁴ inguna sa ut dräm i iaqäkt kärak i qa märanas nä ma Jisas ma Engeska nämät ama tñäpki diva qosaqi qa rhäranas na ut ut nä ma Jisas bä va qä rhal ut ut na ngän bä va qali lut gem ga va aa qäranas. ¹⁵ Bä rhangät täkt ama märän gärangät ni i sa ut don säda angärha ron di ngät dän ivakt iva ngät tatnärhäm ngän ivakt iva nga rhoqoräkt i ma Ngämuqa aa ñämsävät ki di qit täk pät ama ruvek masirhat bä masirhat mamär dä sa va iarhakt di rhat tes ama mär masirhat sagem ga bä va qät ta ama murhämeska.

¹⁶ Bä äkt i sa aiut di qaku urhit kut na nas dap kinak ut mair ma ama qrot. Näkt nämä dä qarqigleng aut släqyigleng di sa mavamava nä igleng sokt di vasägos dä sa ma Ngämuqa qät sämaqrot na ut

imuk pät aut snängaqa. ¹⁷ Inguna rhangät täkt ama märän gärangätni i ngät dän bät a ut kärangät iva qale ngät sokt pät ama qäväläm ama qot äm mamär di sa ngärhit täkmü na ut nani ama enges ka mamär ama sok täm ga ama murhämeska. Bä iaqäkt ama murhämeska diva qa rhualat sa aut märän bä va ama gaini na ngät mamär. ¹⁸ Bä äkt i sa qaku ut tu ut snäng sävät iarhongäkt kärqärhong i mamär vät a ut iva urhi lu irhong dap kinak ut tu ut snäng sävät kärqärhongni i qaku mamär vät a ut iva urhi lu irhong. Ut tualat toqoräkt dinguna qarqärhong i mamär vät a ut iva urhi lu irhong di iarhongäkt di qaku ama sok täm irhong dap kärqärhong i qaku mamär vät a ut iva urhi lu irhong di ama sok täm irhong.

5

Ama Iar Na Rhävuk Näda Ama Usäpki Arha Ron

¹ Näkt ut tu ut snäng doqoräkt inguna ut dräm i ngakt bä aut släqyigleng gärqiglengni i igleng doqor ama mämairväm ama me ngät kärangätni i ngät narhe nämäni ama ivätki di sa qäbäs nä igleng dä sa ut dräm i aurha vätka di qa e qarakni i qa nage ma Ngämuqa. Iaäkt ama vätka di qaku ama ruvek ta mualat na qa dap kinak ka di ama sok täm ga qarac i qale qa da ama usäpki arha ron. ² Inguna vä rhangät täkt ama mämairväm di sa qaku märmär gem ut dap nani a ut masirhat i vadi va ma Ngämuqa qa rhonmät pät a ut na ama vätka qaracni i rhak pono da ama usäpki arha ron. ³ Näkt ngakt bä va qa rhonmät pät a ut na qa dä sa va qaku qali lut i ama vlevel a ut.

⁴ Inguna rhoqoräkt i as kali lut pä rhangät täkt ama mämairväm di qaku märmär gem ut bä rhangät täkt di ngärhit bon ut ta ama märän. Nak kop kaku sokt nani a ut iva qali lut sañis na anga släqyige dap kinak nani a ut masirhat iva ma Ngämuqa qa rhonmät pät a ut na ama släqyigleng gärqiglengni iva qaku igleng ngä nañäp. ⁵ Näkt iaqäkt karak i sa qa rhäkmü na ut iva qoki nani iangärhäkt ama lat di ma Ngämuqa bä sa qa von ut ta ama Qloqaga ama Qumärqumärqa ivakt iva ut dräm iva qa rhualat toqoräkt.

⁶ Bä äkt i vasägos dä sa ut nanakt nä ma Ngämuqa ma ama qrot toqoräkt. Näkt sa ut dräm i vät ama qäväläm gärqomni i qali lut mät ama släqyige di sa qali lut sañis nä ma Engeska ⁷ inguna rhoqoräkt i as kali lut te di ut däqäm bä ut tualat nävät ama qatnanakt dap kaku ut däqäm nävät iomäkt i sa ut lu iarhongäkt kärqärhong iva irhong ngä rhän nasot. ⁸ Bä sa ut nanakt nä ma Ngämuqa ma ama qrot toqoräkt bä nani a ut masirhat iva u rhet daqule ama släqyige bä va u rhet sage ma Engeska ivakt iva qali lut ut na qa. ⁹ Bä nävät iangärhäkt moe dä sa urhi siqut iva urhit säm ama märmärgem sävät aa snängaqa na aurha iar toqoräkt i qali lut te mät ama släqyige ura rhoqoräkt i sa ut met daqule ige. ¹⁰ Inguna ut moe diva ut mair dä ma Kraisa aa mämgunäs na ama matnävämne angät saqong ivakt iva ut moe asägäk asägäk diva sävetka qä rha ani qärqäni i qoki mamär vät ama lat kärangätni i ama mär ngät ura ama vu ngät kärangät i sa qa mualat na ngät te rhoqoräkt i as kale qa mät aa släqyige.

*Ama Lat Kärangätni Iva Urhi Sameng I Mamär
Iva Ama Ruvek Ta Rhän I Sägäni Na Rha Rhi Nä Ma
Ngämuqa*

¹¹ Bä nävät iomäkt dä sa urhit kutdrir sage ma Ngämuqa bä urhit len ga bä äkt i urhit täsläp pät arhani ama ruvek ma ama qrot iva rhi vodäm mes sagem ga. Sa ma Ngämuqa qat dräm a ut mamär i aiut di ut toqoräkt bä nguät nanakt i qosaqi ngän di imuk pät angän mungäsnäng di sa ngänät dräm i aurha iar di ngät toqoräkt. ¹² Näkt saqi as ut tamän särhäm ngän i qaku ut tair na nas dap kinak aiut di ut tualat ivakt iva mamär vät a ngän iva ngän damän na ama enge ama mär ngät sävät a ut bä va ngän duqunäga vät iarhakt kärarhae i rhat tair na nas sa arha lat kärangätni i ama ruvek tat lu ngät dap kaku rhä iarhongäkt kärqärhong i qali lirhong e mät arhä snängaqa.

¹³ Inguna ngakt bä ama ruvek di rhat lu gua lat bä rhat tu arhä snäng i sa guani na ngo dä sa mamär iva ngänät dräm i nak gua lat toqoräkt divakt iva ngut säm ama märmärgem sage Ngämuqa. Dap kosaqi ngakt bä ngänät lu iangärhäkt gua lat bä ngän du angän snäng i ngät di ngät dän nävät ama mär qa ama snängaqa dä sa nani a ngo iva ngänät dräm i iangärhäkt ama lat di ngät bä ba ngän ivakt iva ngät tatnärhäm ngän. ¹⁴ Bä ma Kraisa lavuqi di qiat tualat sä ut iva ut tualat parhäm aa snängaqa inguna ut nanakt i sa akni ama ruqa qa ñäp sädaver ama ruvek moe dä soknga nävät iomäkt dä sa ut moe ama qatnanaktpämda di qosaqi sa ut ñäp ut na qa. ¹⁵ Näkt ka di sa qa ñäp sädaver ama ruvek moe ivakt iva aiut ama qatnanaktpämda qärrarhani i rhat däqäm diva qaku

qale rha bä rhat tualat na ama lat kärangättni iva ngärhit säm ama märmärgem säva arhä snängaqa dap kinak pa rhat tualat na ama lat bä ba qa iaqäkt kärak i qa ñäp näkt saqi ma Ngämuqa qa märanas na qa nämät ama tñäpki ivakt iva nani ama märini bä ba rha.

¹⁶ Bä äkt i rhäkt di sa qale ut lu ama ruvek toqor ama ruvek nämäni rhakt täkt ama ivätki i rhat dräm dat lu rha i rha rhoqoräkt. Näkt mudu di sa ut lu ma Krai toqoräkt sokt di as kaku ut lu qa rhoqoräkt. ¹⁷ Bä nga rhoqoräkt di ut dräm doqortäqyia, ngakt bä aung anga ruqa di sa sägäni na qa qä nä ma Krai dä sa iaqäkt ama ruqa di ama iaräs na qa. Bä aa lat ama mru ngät di sa ngä met nae bä rhäksot na ngät dap ama iaräs na ngät ama lat di sa ngä män säva aa iar. ¹⁸ Näkt tangät täkt moe ama lat kärangättni i sa ngä märanas pä sävetka rhoqoräkt aa iar di ngät nage ma Ngämuqa iaqäkt kärak i nävät ma Krai dä sa qa säm ama sägäni na ut ut nä ma Ngämuqa. Näkt sa ma Ngämuqa qa von ut ta ama lat kärangättni iva urhi sameng i mamär iva ama ruvek ta rhän i sägäni na rha rhi na qa.

¹⁹ Ama rharimini sä iangärhäkt ama lat di rhoqortäqyia, nävät ma Krai dä sa ma Ngämuqa qat tu ama ruvek nämäni ama ivätki iva sägäni na rha rhi na qa bä vät iangärhäkt aa lat dä sa qaku qät täksärhäm da vät arha lat ama vu ngät angät tpäs näkt kosaqi qat nanakt na ut sa ama lat kärangättni iva urhi sameng i mamär iva ama ruvek ta rhän i sägäni na rha rhi na qa. ²⁰ Dä soknga sa ut mair sä iangärhäkt ama lat bä bä ma Krai bä ma Ngämuqa di qä nän ama ruvek ma ama qrot nävät a ut iva rha rhän iva sägäni na rha rhi na qa. Bä äkt i

urhit täsläp pät a ngän ma ama qrot nävät ma Krai
 iva ngän dualat toqoräkt. ²¹ Näma dä sa ma Krai
 di qaku qa mualat na anga vuini sokt di sa ma
 Ngämuqa qa mualat sä qa bä qa män doqor ama
 vu qa mas ama ruqa nävät aurha vuirhong. Ma
 Ngämuqa qa mualat toqoräkt ivakt iva mamär vät
 a ut iva u rhän i aa ruvek kärarhani i ama räkta na
 rha da aa saqong.

6

¹ Nävät kärangätni aurha lat ut nä ma Ngämuqa
 dä sa ngu nän ngän ma ama qrot iva nga rhoqoräkt
 i sa ngän da ma Ngämuqa aa ñämsävätki dä va qale
 ngän nasäm ama mäñmäñini na qi. ² Inguna ma
 Ngämuqa qa qoar toqortäqyia,

“Vät ama rhäkмамär äm ama qäväläm gem ngo dä
 sa ngua nari ngän
 dä vät ama qäväläm na ama mumaiar dä sa
 ngua matnärhäm ngän.”

As ngäni lu i rhom däkt ama qäväläm di ama
 rhäkмамär äm i rhom däkt ama qäväläm di ama
 qäväläm na ama mumaiar.

³ Näkt kaku ut namualat na anga lat kärangätni
 iva ngä rhäqäne sa ama ruvek iva qale rhat nanakt
 nä ma Krai ivakt iva aurha lat di isiska mät ngät
 dä qaku ama ruvek ti nalu guani qarqäni i qaku
 maräkt nä ini vät a ngät. ⁴ Sokt di vät kärangätni
 aurha lat moe di sa iangärhäkt ama lat ngärhi
 sameng i aiut di ma Ngämuqa aa latta na ut mamär
 qararhani i rhat tualat pa aa rem. Bä vasägos di
 mänadin bät a ut i qali lut ma ama qrot bä ut täqäne

dä mamär toqoräkt i ama ruvek ti slava na ut dä da ama märän dä ama siqutsiqut ama mor ngät angärha ron. ⁵ Sai dä ama ruvek ti arhäktgyäm sä ut bä rhat tu ut pa ama tpäskiarharhäng. Bä arhani di rhat tuinirqi mänguräp mä ut ut na ama ruvek bä vasägos di ut tualat masirhat bä ma Ngämuqa bä sa qaku urha anga qrot. Dä qaku urhi mänatäm mamär näva ama bängang dä sa anoeng mä ut. ⁶ Näkt aurha lat di ama qumärqumär ngät dä ma Ngämuqa aa saqong bä ma Ngämuqa qät bon ut ta ama mädräm ivakt iva ut tualat na ama lat kärangätni i nani a qa na ngät. Dä qali lut sa ama bulap bä ut tualat na ama mär ngät ama lat sävät ama ruvek moe. Dä nävät ama Qloqaqa ama Qumärqumärqa aa qrot di sa ut tualat nä iangärhäkt ama lat moekt bä qosaqi ut tualat sa ama lavuqi ama engätki na qi sävät ama ruvek moe. ⁷ Dap urhi sameng na ama engätki sävät ma Kraiss dä ma Ngämuqa qät bon ut ta ama qrot bä urhi sameng. Bä dä iangärhäkt aurha lat angärha ron di ut sangar mät ama ulaqi at kärhong mät au rhäkt kärqärhongni i na ama räkt ngät ama lat.

⁸ Bä sa ut tualat toqoräkt i näma dä äkt bä ama ruvek tit kutdrir sävät a ut ura qaku ura rhat tamän mava na ut ura rhit sek sä ut na anga enge ama mär ngät. Ama ruvek di rhat tu arhä snäng i ama irasmätta na ut dap kinak ama engätkinarha na ut. ⁹ Arhani ama ruvek di rhat dräm a ut i aiut di ma Ngämuqa aa latta na ut dap kinak arhani di qaku nani a rha iva rhat nanakt toqoräkt. Bä arhani ama ruvek di nani a rha iva rhi veng ut sokt di as ngäni lu i ut däqäm. Bä sai di ama ruvek ti sangäm na ut sokt di qop kaku rha veng ut. ¹⁰ Bä

sai dä sa airäs ut sokt di vasägos dä sa märmär gem ut masirhat. Bä qali lut toqor ama ruvek kärarhani i ama tläk ta sokt di ut tualat sa ama rhäqäp na rha ama ruvek bä sa mämägän sä rha masirhat. Bä ngätki i qaku aurha anga qärhong masirhat sokt di ma Ngämuqa qät bon ut tä iarhongäkt moe.

¹¹ Sa ut märhamän maräkt särhäm ngän ama Koringäna dä sa urhi qoar na ngän i aurha snäng bät a ngän masirhat. ¹² Näkt aiut di qaku ut tualat na anga lat sävät a ngän gärangätni i ngärhi sameng i qaku aurha snäng bät a ngän dap kinak aingän angäna lat sävät a ut di ngärhi sameng i qaku angäna snäng bät a ut. ¹³ Bä ngut säm sävät a ngän doqor qre i ngut säm sävät ngua es i mamär iva angäna snäng bät a ut toqor ut i sa urha snäng bät a ngän.

Ma Ngämuqa Ama Ngätdäqäm Ga Aa Vätki

¹⁴ Mamär iva qale sägäni na ngän ngän na ama ruvek kärarhani i qaku rhat nanakt nä ma Krai. Inguna ngu lu va sirhäkt di mamär iva sägäni na ama ruvek ama räkt ta arha lat ngä na ama ruvek kärarhani i qaku ama räkt ta arha lat toqor mäniekt? Ura nga mamär vät ama neraqa qä na ama bängagi iva qali liom mamär gem ne? ¹⁵ Ngu lu va sägäni nä ma Krai kä nä ma Belial toqor mäniekt ura va sägäni na aung anga qatnanak-tpämga qä nä iaqäkt kärak i qaku qat nanakt toqor mäniekt? ¹⁶ Nga mamär vät ma Ngämuqa aa vätki qi na ama iaus kärangätni i sa ama ruvek ta mualat na ngät iva ngärhi rhares ba ne? Inguna sa aiut di ma Ngämuqa ama ngätdäqäm ga aa vätki na ut bä

iomäkt di äm doqor varhäm ma Ngämuqa aa enge qärangätni i ngät tamän doqortäqyia,

“Va qale ngo ngu na rha bä va nguut tet mänguräp
mä rha
näkt pa aingo diva arhä Ngämuqa na ngo
bä rha diva gua ruvek na rha.

17 Bä nga rhoqoräkt dä sa va ngän det daqule
iarhakt kärarhae i rhat tualat na ama
vuirhong
näkt ma Engeska qä qoar iva ngäni anñis na
nas näväm da
näkt pa qale ngänit täk pätkärqärhongni i ama
qävu irhong
dä sa va ngu ar sä ngän sagem mes.”

18 Bä qosaqi ma Engeska ma Ngämuqa iaqäkt kärak
i ama qrot moe angät tarebäm ga qoar to-
qortäqyia,

“Va aingo diva angän mamäk na ngo
näkt pa aingän diva ngua es na ngän.”

7

1 Gua ruavek kärarhani i gua snäng bät a ngän,
ma Ngämuqa di sa qa von ut tä iangärhäkt ama
mumänaris dä soknga mamär iva urhi qumär
aut släqyigleng dä aut kloqaga sä iarhongäkt moe
qärqärhong i qaku ama mär irhong. Bä mamär iva
urhit kutdrir sage ma Ngämuqa bä va u rhän i ama
qumärqumärta na ut mamär da aa saqong.

Ma Pol Aa Märmärgem

2 Mamär iva angäna snäng bät a ut. Sa qaku
ut mualat na anga lat kärangätni i qaku ama räkt
ngät sävät aung nävät a ngän dä qaku ut musar na

aung nävät a ngän dä qaku ut ta guani nage aung nävät a ngän nävät ama iraski. ³ Näkt kaku ngua märhamän bät iangärhäkt ama enge ivakt iva ngu sāmāqlu na ngän inguna sa qre ngua qoar na ngän i gua snäng bät a ngän masirhat i näma dä äkt bā ngu ñāp ngu na ngän ura nguat dāqām ngu na ngän. ⁴ Aingo di nguat tamän na ama qraräk sārham ngän dä märmar gem ngo masirhat nävät a ngän. Sa ngän sāmāqrot na ngo mamär bā näma dä ut mon säda ama märän angärha ron sokt di märmar gem ngo masirhat.

⁵ Bā nga rhoqoräkt i ut mon sae ma Masedonia dä sa qaku mamär iva mae vät a ut mamär bā vät ama ivärhimek moe qarqämekni i sa ut tet pät imek di sa ama märän ngä män bät a ut i ama ruvek ti arhäktgyäm sä ut dä qänäskänes ut masirhat sävät a ngän moe. ⁶ Sokt di ma Ngämuqa qarakni i qät sāmāqrot nä iarhakt kärarhae i qale rha sa ama qänäskänes di sa qa sāmāqrot na ut nä ma Taitus aa mänmänäs. ⁷ Näkt kaku sokt aa mänmänäs ngä sāmāqrot na ut dap kosaqi angän sāmāqrot bā ba qa ngä sāmāqrot na ut inguna sa qa qoar na ut i nani a ngän masirhat iva ngäni lu ngo qosaqi airäs ngän masirhat nävät a ngo i qänäskänes ngän bā nani a ngän iva ngän datnärhäm ngo. Bā sa nga ma Taitus ka qoar na ngo nä iarhongäkt dä sa märmar gem ngo masirhat.

⁸ Bā ngätki i sa gua abuk kia mäqäne sä ngän bā airäs ngän sokt di rhäkt di sa qaku nguat tu gu snäng i qaku ama märäm doqoräkt i sa ngua rhäk na qi sagem ngän. Dap mäqi di sa ngua mu gu snäng doqoräkt dinguna ngua lu i iaqyäkt angäna iräski. Sokt di nak kop airäs ngän bät ama qäväläm

ama qot äm. ⁹ Bä rhäkt di sa märmär gem ngo masirhat di qaku nävät iomäkt i nak kop airäs ngän nävät angäna lat dap nguna nävät iomäkt i sa airäs ngän bä ngän näpgoer na nas. Inguna sa ngän nari ama iräski qäaraktni i ma Ngämuqa qa mu qi da angäna ron ivakt iva ngäni rhong sävät a qa bä äkt i rhoqoräkt di sa qaku ut slava na ngän. ¹⁰ Ama iräski qäaraktni i ma Ngämuqa qät bon däm gi di qiat tualat sa akni ama ruqa iva qä näpgoer na nas bä nasot dä iangärhäkt ama lat na ama rhitnäpgoernanas di ngärhi rhoer nanokt ka säda ama mumaiar angärha ron. Bä qaku aung gäarakni i sa airäs ka nävät iomäkt. Sokt di ama iräski qäaraktni i nak kop ki rhoqor ama ruvek narhe nämäni ama ivätki arha iräski di qit sa ama tñäpki.

¹¹ As ngäni lu i nävät iaqyäkt ama iräski nage ma Ngämuqa dä sa nani a ngän masirhat iva ngän dualat na ama lat ama räkt ngät. Bä va ngäni qur ma Ngämuqa i sa ngän mualat nä ianiäkt kärqäni i sa nani a qa iva ngän dualat nä ini. Bä uraqi da angäna ron sävät ama lat kärangättni i sa ngä män mänguräp mä ngän bä qänäskänes ngän masirhat. Näkt nani a ngän masirhat iva saqi as ngäni lu ngo dä qosaqi nani a ngän iva ama räkt ngät ama rhäksärhäm ngä rhän sä mänguräp mä ngän. Bä nga rhoqoräkt i sa ngän mualat nä iangärhäkt ama lat moekt dä sa ngän gur a ngo i sa ngän mualat maräkt. ¹² Sa ngua säm bä iaqyäkt ama abuk divakt iva qaku sävät iaqäkt kärak i qa mualat na ama lat ama vu ngät ura sävät akni qäaraktni i qa mualat na ngät sävät a qa dap kinak ngua säm bäm gi sävät a ngän divakt iva ngän des päp gi dä va ma Ngämuqa qa rhuqunäga vät a ngän i ngätki i

sa ngänit kutdrir sävät a ut. ¹³ Bä nävät iangärhäkt angäna lat sävät a ut dä sa ut ta ama sämaqrot.

Näkt kosaqi savono sävät iomäkt angärha rhäng dä sa mär gem ut masirhat toqoräkt i ut lu ma Taitus i märmar gem ga dap kaku airäs ka inguna qa lu qarangätni angäna lat ama mär ngät sävät a ut. ¹⁴ Bä ama enge qarangätni i sa ngua qoar na qa na ngät sävät angäna lat ama mär ngät di sa qaku aqlus pät a ngo i sa ngua märhamän särhäm ga na ngät. Nak kop toqor inamäk i sa ut tamän särhäm ngän nä iarhongäkt moe qarqärhong i sa ama engätki nä irhong dä qosaqi rhäkt dä iangärhäkt aurha enge sävät a ngän bä bä ma Taitus di ama engätki na ngät. ¹⁵ Näkt sa rhäkt di aa snäng bät a ngän masirhat nävät iomäkt i sa ngän met parhäm iangärhäkt ama lat kärangät i sa ngua von ngän iva ngän dualat na ngät bä qosaqi iomäkt i sa ngän slamär ngäna ar sä qa na ama qutdrir. ¹⁶ Bä rhäkt dä sa märmar gem ngo masirhat inguna nguat nanakt na ngän maengätki iva ngän dualat nä iarhongäkt kärqärhong i ma Ngämuqa nani a qa iva ngän dualat nä irhong.

8

Ama Enge Na Ama Rhäsläp Sävät Iomäkt Iva Rhit Bon Masirhat Nävät Ama Märmargem

¹ Gua ruavek, rhäkt di nani a ut iva u rhuqunäga vät a ngän sävät ma Ngämuqa aa niamsävätki qarakti i sa qa von däm gi bä ba ama qatnanaktpämda nämät ma Masedonia ² inguna vät ama qäväläm gärqomni i ama mor ngät ama märän ngät dän bät a rha bä ngärhi siqut na rha dä sa iarhakt

ama qatnanaktpämda di nak kop märmär gem da masirhat. Bä nämä dä rha di ama tläk ta sokt di nävät arhä märmärgem dä sa rha von arhani ama qatnanaktpämda masirhat ta ama ligär nagem mes. ³ Bä ngo di sa nguat dräm iangärhäkt arha lat bä äkt i mamär vät a ngo iva nguat tamän särhäm ngän i sa rha von da ama ligär varhäm arhä snängaqa maräkt i rha von da rha ama ligär qarängätni i nga e gem da dä qosaqi rha von da rha angätni qarängätni i qop as ngät sae varhäm arhä snängaqa. ⁴ Dä qäqi rha nän ut ma ama qrot iva urhi rhares pät arha rhäng iva rhit bon da ama matnärhäm bä ba ama qatnanaktpämda. ⁵ Ngua mu gu snäng iva rhi von da anga gaini nämäni arhä ligär sokt di nak ta von da ama ligär masirhat mamär. Narhoer di sa rha vodäm mes sage ma Engeska näkt nasot dä rha vodäm mes sagem ut i rhat tualat na ama lat kärängätni i nani ma Ngämuqa iva rhat tualat na ngät sävät a ut.

⁶ Ma Taitus di iaqäkt kärakni i qa matnärhäm ngän bä ngän nasäng i ngän durhämne na ama ligär qarängätni iva angän bänbon na ngät bä äkt i sa ut nän ga ma ama qrot iva qa rhatnärhäm ngän iva ngäni sot nä iangärhäkt angäna lat toqoräkt kärängätni i ngät dän nävät angän nämäsävätki. ⁷ Bä rhäkt di sa ngän dualat mamär na ama lat i sa ngänät nanakt mamär nä ma Ngämuqa dä ngäni sameng na aa enge mamär dä ngän dualat nävät ama mädräm ama mär ngät dä qale ngän ma ama qrot na ama märmärgem. Bä qosaqi sa ngän dualat mamär sa ama lavuqi sävät arhani varhäm aut tisu bä ba ngän. Bä rhäkt di qosaqi mamär iva ngän dualat mamär masirhat nä rhangät täkt angäna lat

bä ba ama qatnanaktpämda.

⁸ Näkt kaku nguät tamän särhäm ngän ma ama qrot ivakt iva ngän dualat toqoräkt. Sökt di sa ngua lu arhani arhä lavuqi ama mor qi sävät ama tläktä bä rhangät täkt gua enge diva ngärhi siqut na ngän ivar aingän di rhoqor ta sä angän lavuqi ura qaku.

⁹ Inguna sa ngänät dräm i aurha Engeska ma Jisas ma Kraisa aa nämsävätki sävät a ngän i näma dä sa qa di ama qarhong bät a qa sökt di qa män i ama tläqa na qa ivakt iva nani ama märini bä ba ngän ivakt iva nävät iaqäkt aa tläqa dä sa va ngän dän i ama qarhongbärharha na ngän.

¹⁰ Rhak mane ama quiaqa di aingän di sa ngän nasäng iva ngän durhämne na ama ligär bä ba ama qatnanaktpämda inguna nani a ngän iva ngän dualat toqoräkt. Bä rhäkt diva ngu qoar na ngän sävät ama lat kärangätni i nguät tu gu snäng iva ama märäm gem ngän doqoräkt iva ngän dualat na ngät. ¹¹ Dä rhäkt di sa mamär iva ngäni sot na ama lat mamär qarangätni i sa ngän nasäng na ngät iva qoki rhoqor angän snängaqa ama qrot ka iva ngän datnärhäm bä va ngän dualat toqoräkt parhäm angän mämägän. ¹² Inguna ngäkt bä nani aung nävät a ngän iva qä von da ama ligär diva märmar ge ma Ngämuqa rhoqoräkt i qät bon nämäni ama ligär qarangätni i nga e gem ga. Ma Ngämuqa di qaku qänäskänes ka sä iarhongäkt kärqarhong i qaku irhong nga e gem ga.

¹³ Qaku ngu qoar i mamär iva ngän datnärha arhani bä va ngäni von nas ta ama märänga. Dap kinak nani a ngo iva ama qatnanaktpämda moe diva qosaqi arha anga qarhong gärgärhongni i rhit läk nani irhong. ¹⁴ Bä vät tom däkt ama

qäväläm gärqomni i masirhat na angän gärhong di sa mamär iva ngänit bon arhani ama qatnanaktpämnda nävät angän gärhong masirhat inguna rha di rhit läk nani irhong. Mamär iva ngän dualat toqoräkt divakt iva rha di nak saqi rhit bon ngän dä iarhongäkt kärqärhong i ngänit läk nani irhong bät ama qäväläm gärqomni iva ngänit läk nani irhong. Bä nävät iaqäkt ama iska dä sa va mamär na ngän ngän na rha dap pa qaku ngän moe ngän na rha va ngän natläk nani guarhong. ¹⁵ Rhom däkt di varhäm ma Ngämuqa aa enge qarängätni i sa rha säm a ngät kärängät i ngät tamän doqortäqyia,

“Auge qaräk i sa qa mät ama tmäs ama mana masirhat
di nasot di qaku anga tmäs saqi as savono
dap iaqäkt käräk i sa qa mät ama mana maqälak
di nasot di qaku qät läk nani anga tmäs.”

Ma Taitus Kä Na Aa Ruaiom

¹⁶ Sökt di ut tes ama mär sage ma Ngämuqa iaqäkt käräk i qa mu ama snängaqa dä ma Taitus aa ron iva nani a qa masirhat iva qat tatnärhäm ngän doqor ngo i sa nani a ngo masirhat iva nguat tatnärhäm ngän. ¹⁷ Inguna qaku sökt nävät iomäkt i sa ut nän ga ma ama qrot iva qa rhatnärhäm ngän dap koki qa maräkt parhäm aa snängaqa di nani a qa masirhat iva qa rhet sagem ngän. ¹⁸ Näkt urhit täk na akni aurha ruaqa qaräkni i sa ama qatnanaktpämnda moe di rhat dräm a qa i qat dräm gä sameng na ama sameng ama mär ngät mamär iva qä nä ma Taitus in det sagem ngän. ¹⁹ Näkt kaku sökt nävät iomäkt i ama qatnanaktpämnda

rhat dräm a qa dap kosaqi qa di ama qatnanaktpämda sa rha armeng däm ga iva qa rhet kä na ut toqoräkt i u rhet sa ama vänbon gärangätni iva urhi von ama qatnanaktpämda nae ma Jerusalem däm ngät. Bä va iangärhäkt aurha lat di ngärhi sameng irha aut snängaqa ama mär qa dä va ngärhi von ma Engeska rha ama murhämeska. ²⁰ Ut tualat toqoräkt divakt iva qaku mamär vät aung iva qä narhäksärhäm ut pät iomäkt angät tpäs kärqomni i qaku ut mualat mamär na ama lat kärangätni i urhit bon dä iangärhäkt ama vänbon ama mor ngät bä bä iarhakt e ma Jerusalem ²¹ inguna nani a ut iva iangärhäkt aurha lat di ama räkt ngät dä ma Engeska aa saqong dä da ama ruvek arhä saqong.

²² Näkt kosaqi urhit täk na akni aurha ruaqa qä na iom bä iaqäkt di qarak i sa ma ama rhäqäp nä imek di sa ut siqut na qa dä ut lu i nani a qa masirhat iva qat tatnärhäm ut. Bä rhäkt di iaqäkt aurha ruaqa di sa nani a qa masirhat mamär iva qa rhet kä na iom inguna sa qat lu i märmär gem ngän iva ngäni von da angän bänbon bä ba ama qatnanaktpämda. ²³ Näkt sävät ma Taitus di qa di gua ruaqa na qa qarakni i ngu na qa un dualat iva un datnärhäm ngän. Dap aiomni aurha ruaiom di sa ama qatnanaktpämda rha rhäk na iom iva in dualat na ama lat ivakt iva iangärhäkt ina lat ngärhit bon da ama murhämeska sage ma Krai. ²⁴ Näkt toqoräkt i ma Taitus kä na aiomni aurha ruaiom da rhän gem ngän dä mamär iva ngän dualat sä rha mamär ivakt iva arhani ama qatnanaktpämda mät ama värhap maos maos ti lu iaqyäkt angän lavuqi dä va rhat dräm i ma aurha enge sävät angäna lat ama mär ngät di qoki ama

engätkki na ngät.

9

Rhat Turhämne Na Ama Ligär Bâ Ba Ama Qatnanaktpämda E Ma Jerusalem

¹ Rhäkt di qaku ngut läk iva as ngut säm ama enge bâ ba ngän sävät ama ligär qärangätni iva ngät dän sage ma Ngämuqa aa ruvek e ma Judia. ² Rhoqoräkt dinguna sa nguät dräm i angän däkmunanaska iaqäkt kârak i sa ngua sek sä ngän inguna nävät a qa bâ ba ama ruvek nae ma Masedonia i ngu qoar i aingän ama Akaiäqäna di sa ngän däkmu na nas iva ngän datnärhäm mänasäng bät tak mane ama quiaqa. Bâ iaqäkt angän snängaqa rhoqoräkt di sa qa märanas na ama rhäqäp na rha iva rha rhatnärhäm. ³ Sökt di rhäkt di ngut täk nä iarhakt aurha ruavek ama dävaung na rha sagem ngän divakt iva qale ngän na ama rhäkmunanaska rhoqor varhäm gua enge qärangätni i sa ngua märhamän bät a ngät sävät a ngän.

⁴ Inguna ngäkt bâ guavek nävät ama Masedoniaqäna rha rhet ti na ngo bâ sagem ngän dä rhi lu i as kaku ngän däkmu na nas dä sa va aiut diva aqlus pät a ut bâ qosaqi aingän diva aqlus pät a ngän masirhat mamär. ⁵ Bâ nävät tom däkt dä sa ngua mu gu snäng i ama mär masirhat toqoräkt iva ngu rhäk nä iarhakt aurha ruavek iva rhi er ta rhet sagem ngän bâ va rha rhatnärhäm ngän iva ngäni rhäkmu na ama vänbon gärangätni i sa ngän mumänaris iva ngäni von däm ngät. Rhoqoräkt divakt iva angän bänbon diva ngäni vodäm ngät parhäm aingän maräkt angän snängaqa dap kaku

nävät arhani arhä muräkt bä ba ngän iva ngän dualat toqoräkt.

Ama Ruqa Qäarakni I Qät Bon Da Ama Vänbon Nävät Ama Märmärgem

⁶ Mamär iva ngänät dräm doqortäqyia, ama ruqa qäarakni i qät kutnanokt ama tmäs maqälak di qosaqi va qä rha ama tmäs maqälak dap ama ruqa qäarakni i qät kutnanokt ama tmäs masirhat di qosaqi va qä rha ama tmäs masirhat.

⁷ Aingän moe asägäk asägäk di mamär iva sävetka qat turäkt ba nas iva qä von da ama mämänia varhäm aa snängaqa maräkt. Dap paris kaku nani a qa iva qä von dä guani ura akni qat turäkt iva qa rhualat toqoräkt inguna ma Ngämuqa di märmär gem ga nävät iaqäkt karak i qät bon arhani nävät ama märmärgem. ⁸ Bä ma Ngämuqa di mamär vät a qa iva qat tatnärhäm ngän mamär iva mämägän sä ngän masirhat mamär vasägos ivakt iva mamär vät a ngän iva ngän dualat na ama lat moe ama mär ngät maos maos. ⁹ Rhangät täkt ama lat di ma Ngämuqa aa enge ngät tamän sävät a ngät toqortäqyia,

“Sa qa are da arhani masirhat dä qa von gärrarhani i ama tläk ta
bä aa lat ama räkt ngät toqoräkt diva qale ngät pasägos.”

¹⁰ Ma Ngämuqa qäarakni i qät bon da ama gavämirhong bä ba ama latka nävät aa erhäs bä qosaqi qät bon ga rha ama tmäs diva qosaqi qä von ngän da ama gavämirhong masirhat ivakt iva angäna lat ama räkt ngät diva ngärhi sa ama tmäs

masirhat. ¹¹ Näkt ma Ngämuqa va qa rhodämne na ngän nä varhäm ama is moe maos maos toqoräkt i ngänit bon masirhat mamär dä va angäna lat toqoräkt pa ngä rhualat sa ama rhäqäp na rha ama ruvek iva rhat tes ama mär sage ma Ngämuqa.

¹² Inguna rhangät täkt angäna lat di qaku sokt ngät tatnärha ama tläkta sa arha tläqa dap kosaqi nävät a ngät diva iarhakt ama ruvek tat tes ama mär masirhat sage ma Ngämuqa. ¹³ Bä qosaqi nävät iangärhäkt angäna lat dä va rhi von ma Ngämuqa rha ama murhämeska inguna sa ngänät nanakt na ama sameng ama mär ngät sävät ma Kraiss dä sa ngän met parhäm ngät i ngän bon masirhat bä ba rha dä bä ba arhani moe. ¹⁴ Näkt täkt di rhi nän sävät a ngän dä nani a rha masirhat iva rhi lu ngän inguna ma Ngämuqa di sa qa mualat gem ngän masirhat nävät aa ñämsävätki bä sa ngän matnärhäm da. ¹⁵ Sa ut tes ama mär sage ma Ngämuqa nävät aa vänbon gärangätni i qaku mamär iva aung gä narhodäm bät a ngät*.

10

Ma Pol Qat Tuqunäga Vät Ama Ruvek Mamär Säväät Aa Lat

¹ Aingo ma Pol di ama ruvek ti qoar i ngu nänbut sä nas mäk toqoräkt i qali lut ngu na ngän dap ngut täk na ama enge ama qrot ngät sagem ngän doqoräkt i qale ngo sañis na ngän. Dap ngu nän

---

* **9:15** aa vänbon gärangätni i qaku mamär iva aung gä narhodäm bät a ngät Nguaräm dangät täkt ma Ngämuqa aa vänbon di aa emga ma Jisas ma Kraiss ura nguaräm ngät di iomäkt iva qä västämne na ama Jentailqäna rhi na ama Judaqäna ma ama sägäge ama släqyige na ama qatnanaktpämda.

ngän nävät ma Kraiis kärakni i mudu dä qat dräm gät säm ama gaini na nas dä qat tualat sa ama bulap i ² ngu nän ngän ma ama qrot iva qale ngän namäqäne sä ngo iva mamär iva ngua rhamän na ama enge ama qrot ngät na ama qraräk sävät a ngän bät ama qäväläm gärqomni i saqi qale ngo gem ngän. Varis kre va dä ngu namärhamän sävät angän bäs toqor ngo i nguat nanakt i mamär iva ngua rhamän sävät iarhakt kärarhae i rhat tu arhä snäng i gua lat di ngät toqor ama ruvek mavängam nämäni ama ivätki arha lat. ³ Bä nämä dä aiut di sa qali lut mäni ama ivätki sokt di qaku urhi e rhoqor ama ruvek kärarhani i rha nämäni qi. ⁴ Inguna ama ulaqi at kärhong gärqärhongni i urhi e nä irhong di qaku ama ulaqi at kärhong na ama släqyige dap iarhongäkt kärqärhong i urhi e nä irhong di sa ma Ngämuqa qa von irhong da ama qrot ivakt iva irhong ngärhi slava nä ma Sämgä aa qrot. ⁵ Urhit täksot na ama enge qarängätni i ama ruvek tat täranas na ngät kärängät i ngät tair särhä ma Ngämuqa aa lat ngä na ama ruvek arha lat na ama mairnanas moe kärängätni i ngät täqäne sa ama ruvek bä qaku qunäga vät a rha sävät ma Ngämuqa. Dap urhit päsärha ama ruvek arhä mungäsnäng moe ivakt iva sokt tat tu arhä snäng sävät iarhongäkt kärqärhong i nani ma Kraiis nä irhong bä va rhat tet nasot irhong. ⁶ Bä vät ama qäväläm gärqomni i ut lu i sa ngänit päs ma Kraiis aa enge angärha rhäng mamär dä sa ut täkmu na nas iva ut turäkt tä iarhakt kärarhae i sa qaku rhit päs angärha rhäng.

⁷ Nani a ngo iva qunäga vät a ngän sä qarqärhongni i irhong ngät täranas mänguräp mä

ngän. Ngakt bä aung nävät a ngän di sa qat nanakt i qa di ma Kraisa aa latka na qa dä sa mamär iva qat dräm i nak aiut di ut toqor qa i ma Kraisa aa latta na ut. ⁸ Ngua märhamän doqoräkt dinguna ma Engeska qa von ngo rha ama qrot ivakt iva ngua rhatnärhäm ngän iva ngän dän i ama sräp ta ama qatnanaktpämda na ngän dap kaku va ut naslava na angän gatnanakt. Näkt ngakt bä ngu sek sä nas pit maqälak na ama enge rhoqoräkt diva qaku mamär iva aqlus pä t a ngo vät iangärhäkt gua enge angät tpäs. ⁹ Näkt kaku nani a ngo iva ngua rhualat sä ngän iva ngänit len ngo nävät gua enge qarängätni i ngut säm a ngät pä gua abukkina bä ba ngän. ¹⁰ Nguat tamän doqoräkt dinguna arhani ama ruvek tat tamän doqortäqyia, “Ma Pol aa abukkina di ama märän ba angärha enge dä ama qrot ngät sokt di gem ut di qa rhoqor ama ruqa mavängam bä aa sameng di qaku ama märän bäm ngät.” ¹¹ Ama ruvek kärarhani i rhat tamän doqoräkt di mamär iva rhat tu arhä snäng mamär inguna ama enge qarängätni i ut säm a ngät pä iangärhäkt aurha abukkina rhoqoräkt i qali lut sañis na ngän diva qoki ut tualat toqoräkt parhäm ngät toqoräkt i saqi as pa qali lut gem ngän.

¹² Ama ruvek toqoräkt di sa rhat tair na nas sokt di ngakt bä ngätki rhoqoräkt i ama vit na rha vät aut pä s dä vadi va qale ama qarärakta na ut iva urhi qoar i ut di ut toqor ta. Sokt di iarhakt ama ruvek di ama dä dända na rha inguna rhat dräm dat tatnävämne na arha lat kane rhi na arhani nävät a rha. ¹³ Sokt di aiut diva qaku ut natmärhamän sävät ama lat e vät ama ivärhimek kärqämekni i sa qaku ma Ngämuqa qa muqunäga bä ba ut iva ut

tualat e vät imek ivakt iva urhi sek sä nas. Dap pa sokt ut tamän di sävät ama lat kärangätni i ut tualat na ngät pät ama ivärhimek kärqämekni i sa ma Ngämuqa qa qoar na ut iva ut tualat pät imek toqor iosäkt angäna ivärhäs kärqosni i sa ut mualat na ama lat pät a äs. ¹⁴ Sa qaku ut sek sä nas na aurha enge sävät a nas masirhat mavängam doqoräkt i ut tamän sävät aurha lat mänguräp mä ngän. Inguna aiut di nak ama narhoerta na ut kärarhani i sa ut met sa ama sameng ama mär ngät sävät ma Kraiss na gläius bä sagem ngän.

¹⁵ Näkt kaku ut natmärhamän sävät arhani ama latta arha lat i rhoqor qre i sa ut mualat na ngät. Dap nani a ut iva nga rhoqoräkt i angän gatnanakt sävät ama sameng ama mär ngät ngärhi rhir dä qosaqi va aurha lat di vräs däm ngät masirhat.

¹⁶ Bä äkt iva u rhet e na ngän bä säva amekni ama ivärhimek bä va urhi sameng na ama sameng ama mär ngät bä ba ama ruvek kärarhani i as kaku aung ga sameng bät a rha na ngät. Bä vät iameqäkt ama ivärhimek dä va nguat tamän sävät ama lat kärangätni i aingo maräkt ngua mualat na ngät e.

¹⁷ Ma Ngämuqa aa enge di ngät tamän doqortäqyia, “Ngakt bä aung anga ruqa di nani a qa iva qät sek sa aung nävät aa lat dä sa mamär iva sokt kät sek sä ma Engeska nävät ama lat kärangätni i sa qa mualat na ngät.” ¹⁸ Inguna iaqäkt kärak i ge ma Ngämuqa di sa mamär na qa di iaqäkt kärak i ma Ngämuqa maräkt kä nän sä qa dap kaku rhä qaräc i qä nän sä nas.

11

Ma Pol Näkt Ama Iraski Na Rha Ama Ngangda

¹ Sökt di rhäkt di nani a ngo iva ngua rhamän bät ama engirhong gärqärhongni i ngäkt kre ama däädänga aa engirhong. Mamär iva ngänät dräm ba ngän ngän na ngo sä rhärhong däkt gua engirhong. ² Inguna qänäskänes ngo sä ngän masirhat iva mamär na ngän nak kop toqor ma Ngämuqa i qat tualat toqoräkt sä ngän. Sa ngua muqunäga sä ngän iva ngut bon däm ngän sage ma Kraisi i ngän doqor ama qumärqumär qi ama säsi ki ama ruqi bä ba ama sägäk ama gamoeqa iva in dät a ne. ³ Näkt täkt di ngut len sä ngän i varisi ngän doqor ma Iv kärakni i ama uiuvärhaqa sa qa mäqäne sä qi bä qia met parhäm aa enge ama iraski na ngät bä va qosaqi rhäkt di ama ruvek ti slava na angän mungäsnäng bä va rha rhäqäne sä ngän bä va ngän det daqule angän mämairäs ama mär äs dä ama qumärqumär äs mäni ma Kraisi. ⁴ Inguna ngäkt bä va aung ga rhän gem ngän bä qä sameng sävät akni anga Jisas kärakni i qaku qa rhoqor ma Jisas kärakni i sa ut sameng sävät a qa ura qä sameng sävät akni anga qloqaqa qärakni i qaku qa rhoqor ama Qloqaqa qärakni i sa ma Ngämuqa qa von ngän däm ga ura qä sameng na angätni anga sameng gärangätni i qaku ngät toqor ama sameng ama mär ngät kärangätni i sa mudu ngän nari ngät nämät ut dä sa ngäni rhäkmu na nas nani a ngät iva ngäni rha ngät. ⁵ Mamär iva ngänät dräm i iarhakt kärarhae i ngän du angän snäng i ama ngangda qärarhani i ama moräs na rha sa arha lat di nak iarhakt di qaku rha vit päti ngua väsi. ⁶ Nämä dä qaku mamär vät a ngo iva nguat tamän mamär sökt di qunäga vät a ngo mamär sä ma Ngämuqa aa enge bä sa vasägos dä nguat tuqunäga sä ngät

mamär bä ba ngän bät kärangät gua lat moe gem ngän.

⁷ Ngu lu nga ngua mualat na ama vuini rhoqoräkt i sa ngua säm ama gaini na nas samanao säva angäna rem bä ngua sek sä ngän sa rhävuk toqoräkt i ngua sameng bä ba ngän na ama sameng ama mär ngät kop äkt dap kaku ngän bon ngo rha anga ligär? ⁸ Sa ngua sua nage ama qatnanaktpämda mät apni ama värhap kärarhani i ngua rha ama ligär na ama matnärhäm nagem da ivakt iva nguat tualat mänguröp mä ngän. ⁹ Näkt toqoräkt i sa qale ngo gem ngän bä ngut läk nani anga ligär ivakt iva ngät tatnärhäm ngo dä sa qaku ngua von aung nävät a ngän da anga märänga i ngua nän ga rha anga ligär inguna gua ruavek nae ma Masedonia sa rha matnärhäm ngo na ama ligär ivakt iva mamär vät iarhongäkt kärqärhong i ngut läk nani irhong. Bä nävät iangärhäkt gua lat sä ngän inamäk dä sa qaku ngut bon ngän da anga märänga bä va qoki as pa nguat tualat sä ngän doqoräkt. ¹⁰ Bä rhoqor täkt i sa qale ma Kraisa engätki gem ngo dä sa rhangät täkt gua enge sävät a nas kärangät i qaku ngut ta anga ligär na ama matnärhäm nagem ngän diva qaku mamär vät aung iva qät päsrhäm ngo iva qale nguat tamän bät a ngät bä ba ama ruvek päta ama ivärhimek e ma Akaia. ¹¹ Nga rhoqoräkt i qaku ngut ta anga ligär nagem ngän dä sa ngän du angän snäng i qaku gua snäng bät a ngän? Qaku rhoqoräkt inguna ma Ngämuqa di qat dräm i gua snäng bät a ngän.

¹² Näkt aingo diva qoki as nguat tualat parhäm iangärhäkt gua lat ivakt iva qaku mamär vät iarhakt kärarhae i rhi sameng sävät arha lat i nak

tat tualat di qoki rhoqor ngo iva rhat tamän doqoräkt. ¹³ Inguna iarhakt di ama iraski na rha ama ngangda bä rha di rhat tualat na ama iraski na ngät ama lat i rhat tualat na nas ivakt iva ama ruvek tat tu arhä snäng i rha di ma Kraiss aa ngangda na rha. ¹⁴ Bä qaku ngut särmändäm doqoräkt inguna qäqi ma Sämgä di sa qat tualat na nas ivakt iva ama ruvek tat tu arhä snäng i qa di ama ensel na ama neraqa. ¹⁵ Bä mamär iva qale ut natsärmändäm doqoräkt i aa latta va aa rem di qosaqi rhat tualat na nas ivakt iva ama ruvek tat tu arhä snäng i rha di ama latta qararhani i rhat dräm dat tualat na ama räkt ngät ama lat. Näkt pa mugas nasot dä ma Ngämuqa va qä sangäm na rha vät iangärhäkt arha lat angät tpäs.

Ma Pol Qat Don Säda Ama Märän Angärha Ron Doqoräkt I Ama Ngangga Na Qa

¹⁶ Qaku nani a ngo na ngän iva ngän du angän snäng i aingo di ama däädänga na ngo. Sökt di ngakt bä ngän du angän snäng i ama däädänga na ngo dä sa mamär iva ngäni qyiradeng na ngo iva ngo rhoqoräkt ivakt iva ngu sek sä nas nä gua enge sävät gua lat pät ama qäväläm ama qot äm. ¹⁷ Näkt pät iomäkt ama qäväläm gärqomni i ngut sek sä nas i nguat tamän sävät gua lat di sa qaku nguat tamän doqor ma Engeska dap kinak nguat tamän doqor ama däädänga. ¹⁸ Ngakt bä arhani mänguräp mä ngän di sa rhat tamän masirhat sävät arha lat toqor ama ruvek nämäni ama ivätki rhat dräm dat tamän doqoräkt dä va qosaqi aingo diva nguat tamän doqoräkt. ¹⁹ Rhoqoräkt dinguna sa nguat nanakt i aingän gärrarhae i ngän du angän

snäng i ama mädrämda na ngän diva ngänit päs
 gua enge angärha rhäng inguna sa ngänät dräm
 ba ngän ngän na arhani ama dädända sa arha
 enge. ²⁰ Nguat tamän doqoräkt dinguna vät ama
 qäväläm gärqomni i aung gat tualat na nas iva qä
 moräsne vät angän bäs dä sa aingän di märmär
 gem ngän bä ngänit säm ama gaini na nas säva aa
 rem. Bä qosaqi nga rhoqoräkt i aung gat narhägär
 sä ngän iva ngänit bon ga rhä guarhong masirhat
 ura qä iras täm ngän iva nani ligär ura qät sek sä
 nas i qat tamän masirhat sävät aa lat ura qä slava
 na ngän na ama enge ama vu ngät dä sa ngän du
 angän snäng i maräkt toqoräkt. ²¹ Ngu lu i nga
 mamär iva aqlus pät a ut i sa qaku nani a ut iva
 urhi slava na ngän doqor iarhakt kärerhae i sa rha
 mualat toqoräkt sävät a ngän?

Sokt di rhäkt di sa nguät tamän doqor ama
 dädänga bä äkt i agini qärqäni i rhit sek sä nas nävät
 ini diva qosaqi ngo diva ngut sek sä nas nävät ini.
²² Nga rhi qoar i rha di ama Judaqäna na rha? Ari,
 qosaqi aingo di ngo nävät ama Judaqäna. Nga rhi
 qoar i rha di ama Israelqäna na rha? Ari, qosaqi
 aingo di ama Israelqa na ngo. Nga rhi qoar i rha
 di rha nävät ma Abraham aa enevaqi? Ari, qosaqi
 aingo di ngo nävät iaqäkt aa enevaqi. ²³ Nga rhi
 qoar i rha di ama latta na rha bä bä ma Kraiss?
 Aingo di sa ngua met e na rha i ma Kraiss aa latka
 na ngo dap toqoräkt di sa nguät tamän i ngäkt kre
 i guani na ngo mamär. Inguna ma ama rhäqäp
 nä imek dä sa qale ngo va ama tpäskiarharhäng
 dä ma ama rhäqäp nä imek dä sa ama ruvek ti
 arhäktgyäm sä ngo bä sai dä sa qorhäs iva ngu ñäp.

²⁴ Vät ama qävälap ama ngärhäqyet na ap

ñismäne dä sa ama Judaqäna rhat täranäs ngo ma ama ruqa ama rhäk täm ga da ama ngärhäqyisem da qäraet da levaet nä imek na ama vugurqa. ²⁵ Näkt kosaqi vät ama qävälap ama däpguap ñismäne dä sa rha arhäktgyäm sä ngo na ama edäm. Dä maos pät aomni ama qäväläm dä sa rha rhumät na ngo na ama dui dä qosaqi vät ama qävälap ama däpguap ñismäne dä sa mava na ama mlaus sä ngo vä garäska bä ama bängagi ama sägäkt ki na ama qunäga ama sägäk di sa qale ngo dä iomäkt ama qäväläm angärha ron bät garäska aa rhäng. ²⁶ Bä varhäm ama is masirhat kärangätni i sa nguat tet parhäm ngät dä rhärhong därhäkt ngät dän bät a ngo i sai dä qorhäs iva sokot na ngo rhoqoräkt i ngut sek mäni ama reng ama mor ngät ura sai dä ama suarha rhi slava na ngo ura sai dä gu qärhae maräkt ama Judaqäna ura ama Jentailqäna rhi slava na ngo ura sai dä qorhäs iva sokot na ngo mät ama värhap ama mor ap ura vät ama qräk dä bäs ama ivärhäs ura sai dä vä garäska ura sai dä iarhakt kärarhae i rhi iras i rha rhoqor ama qatnanaktpämda rhi slava na ngo.

²⁷ Bä dä iangärhäkt gua lat ängärha ron di sa ngua mualat masirhat dä sa nguat don säda ama märän angärha ron bä näva ama rhäqäp ama bängang di qaku ngu mänatäm dä sai dä anoeng mä ngo dä aqäsäk ngo ura sai di qaku ngu namäs pät ama qäväläm ama uiu äm ura sai di ais ngo inguna qaku gu nga boi masirhat iva nguat don mät ngät nämät ama iski. ²⁸ Näkt kosaqi savono sävät iangärhäkt gu märän angärha rhäng dä sa ngut ta ama qänäskänes pasägos sa ama qatnanaktpämda nämät ama värhap moe. ²⁹ Bä nga rhoqoräkt

i arhani aurha ruavek di qaku arha anga qrot masirhat dä sa ngut ta ama märänga sä rha dä qosaqi rhoqoräkt i akni aurha ruaqa qa mäqäne sä akni bä qat tualat na ama vuini dä sa uraqi dä gua ron masirhat nävät iangärhäkt ama lat.

³⁰ Ngakt bä mamär iva nguat tamän masirhat sävät gua lat kärangätni i sa ngua mualat na ngät dä va nguat tamän masirhat sävät iarhongäkt kärqärhong i irhong ngärhi sameng ba ama ruvek i aingo di qaku gu nga qrot masirhat. ³¹ Ma Ngämuqa qärakni i ma Engeska ma Jisas aa mamäk dä aa Ngämuqa na qa qärak i vasägos dä sa urhit sek sa aa ngärhipki di sa qat dräm i qaku ngu iras täm ngän sävät iarhongäkt. ³² Näkt toqoräkt i sa qale ngo e mät ama värhäm ama mor äm ma Damaskus dä sa ama tpäskenaqa va ama vitnaqa ma Aretas aa rem di qat narhäk mamär sämät ama värhäm angärha tmon nani a ngo iva rhi sangar a ngo. ³³ Sökt di rha anbut sä ngo mät ama liqi ama gaini na qi qäraktni i qi rhoqor ama tmongi qärakt i rhakt puk mäni ama lurhaqi mät ama uratki ama mor qi samäk bä ngua ang masirhat i qaku rha lu ngo.

12

Ma Pol Aa Nämñäm Näkt Ianiäkt Kärqäni I Ini Nage Ma Sämgä Qärqäni I Ini Ngärhit Bon Ma Pol Ta Ama Ruanini

¹ Aingo diva qoki as nguat tamän i näma dä sa iangärhäkt gua enge di qaku ngä namatnärha aung. Sökt di nak saqi rhäkt diva nguat tamän sävät ama nämñäm nage ma Engeska bä ba ngo dä sävät iarhongäkt kärqärhong i qa qur a ngo rhäm irhong. ² Näkt nguat dräm akni ama ruqa

qärakni i qat nanakt nä ma Engeska. Iaqäkt ama ruqa di mudu vät aomni ama qäväläm gärqomni i ama rhodäm nävät a äm bä sarhäkt di ama ngärhäqyisem da levaet na ama qoeo di sa iaqäkt ama ruqa di ma Ngämuqa qa rha qa rhävit säda ama dävagukt na qi ama usäpki arha ron sa äkt i qale ma Ngämuqa e. Sökt di qaku nguät dräm i qa met tävit sa aa släqyige ura qaku dap sökt ma Ngämuqa qat dräm.

³⁻⁴ Näkt pa saqi as ngua rhamän i sa nguät dräm i iaqäkt ama ruqa di sa ma Ngämuqa qa rha qa sa äkt säva ama ivärhäs na ama märmärgem sökt di qaku nguät dräm i qa met sa äkt di sa aa släqyige ura qaku. Bä iaqäkt ama ruqa qa nari iarhongäkt kärqärhong i ama ngaip irhong gärqärhong i qaku mamär vät aung iva qä natmärhamän särha ama ruvek nä irhong. ⁵ Näkt pa nguät mair bä bä iaqäkt ama ruqa bä nguät tamän masirhat sävät a qa dap pa qaku ngu natmärhamän masirhat sävät a nas dap kinak pa sökt nguät tamän sävät kärqärhongni i irhong ngät täqäne sa ama ruvek bä rhat lu ngo i ngo rhoqor ama ruqa qärakni i qaku aa anga qrot masirhat.

⁶ Sökt di ngäkt bä nani a ngo iva nguät tamän masirhat sävät a nas dä vadi va qale nguät tamän doqor ama dädänga inguna va nguät tamän särhäm ngän na ama engätki. Sökt di qaku ngu natmärhamän masirhat sävät a nas i varis äkt dä ngän natmu angän snäng i ngu moräsne rhävuk pa angän bäs nävät iarhongäkt. Dap kinak nani a ngo iva sökt ngän datnävämne na ngo nävät iangärhäkt gua lat dä nävät iangärhäkt gu rhisu.

⁷ Näkt iarhongäkt kärqärhong i sa ma Ngämuqa qa

qur a ngo rhäm irhong di ama moräs nä irhong mamär bä äkt i sa qa rhares pät ma Sämga aa rhäng bä qa rhäk na akni ama iauska bä qa von ngo rha ani qärqäni i ini angät ruanini di rhoqor gre i rhit kut mät na ngo na ama gärgärqa. Qa mualat toqoräkt divakt iva qale ngu nasek sä nas nävät iarhongäkt kärqärhong i sa ma Kraisa ka muqunäga sä irhong ba ngo.

⁸ Madäpguamek dä sa ngua nän ma Engeska ma ama qrot iva qa rhät ianiäkt ama ruanini nae nävät a ngo. ⁹ Sokt di qa märhamän särhäm ngo rhoqortäqyia, “Sa gu nämsävätki qäraktni i qia e vät a nge di sa mamär na nge nävät a qi inguna ngut bon da ama qrot masirhat mamär bä bä iarhakt kärarhae i qaku arha anga qrot masirhat.” Bä äkt i nävät iomäkt dä sa va märmär gem ngo i nguat tamän masirhat sävät kärqärhongni i irhong ngät täqäne sä ngo bä qaku gu nga qrot masirhat ivakt iva ma Kraisa aa qrot diva qale ngät pät a ngo. ¹⁰ Bä nävät ma Kraisa diva märmär gem ngo rhoqoräkt i qaku gu nga qrot masirhat dä rhoqoräkt i ama ruvek tat tamän bät ama enge ama vu ngät sävät a ngo dä rhoqoräkt i nguat don säda ama märän angärha ron dä rhoqoräkt i ama ruvek ti sangäm na ngo mavängam bä qosaqi rhoqoräkt i qale ngo da ama siqutsiqut ama mor ngät angärha ron. Va märmär gem ngo inguna vät ama qäväläm gärqomni i qaku gu nga qrot masirhat dä sa gu qrot masirhat ngät dän nage ma Kraisa.

Ma Pol Aa Qänäskänes Sävat Ama Qatnanak-tpämda E Ma Korin

¹¹ Iangärhäkt gua enge qärangättni i sa nguat tamän bät a ngät sävät a nas di ngät toqor ama däädänga aa enge. Sökt di nak kop aingän äkt di qärrarhani na ngän i sa ngän mäqäne sä ngo bä ngua märhamän doqoräkt inguna vadi mai mamär iva ngäni sameng mamär bä ba ama ruvek sävät gua lat. Näma dä äkt bä qaku ama moräs na ngo sökt di iarhakt kärarhae i ngän du angän snäng i rha di ama moräs na rha ama ngangda di qaku rha vit päť ngua väs sa arha lat. ¹² Näkt toqoräkt i qale ngo mänguräp mä ngän dä sa ngua mualat ma ama qrot toqor ama ngangga ama engäkki na qa sa ama bulap ama mor ngät i na ama muqunän ngä na ama lat kärangättni i ngät dän masärmän bä sävät ama qrot ngät ama lat. ¹³ Sa ngua mualat na ama lat sävät a ngän di qoki ngät toqor iangärhäkt ama lat kärangättni i sa ut mualat na ngät sävät ama qatnanaktpämda nämät apni ama värhap. Sökt di angättni gua lat kärangättni i qaku ngua mäqäne dä mamär na ngät ngu na ngän di qaku ngua nän ngän iva ngän datnärhäm ngo na anga ligär. Nguaräm mamär iva ngu nän iva ngäni qyiradeng ba ngo sä iangärhäkt gua lat.

¹⁴ Rhäkt di nguat tuqunäga vät a ngän i ngut täkmu na nas irhä gua däpguamek na äs gu mänmänäs sagem ngän. Näkt kaku nani a ngo iva ngu von ngän da anga märänga iva ngän datnärhäm ngo na anga ligär inguna qaku nani a ngo na angän gärhong dap kinak aingän maräkt di nani a ngo na ngän. Inguna qaku ama rhoes arha lat iangärhäkt kärangättni iva rhat turhämne na ama ligär iva bä ba arhä mamäqiom dap kinak arhä mamäqiom ina lat iangärhäkt kärangättni iva

init lu vät in oes. ¹⁵ Bä äkt i märmär gem ngo masirhat iva ngut bon ngän dä gu qärhong moe bä qosaqi va ngua rhualat na ama lat moe ivakt iva ngua rhatnärhäm ngän sä angäna iar. Qre va gua snäng bät a ngän masirhat dä sa nga va aingän di nak kop angäna snäng bät a ngo maqälak? ¹⁶ Ngänät dräm i sa qaku ngut bon ngän da ama märänga iva ngän datnärhäm ngo na ama ligär sokt di arhani nävät a ngän di rhat tamän bät ama iraski na ngät ama enge sävät a ngo qärangätni i rhi qoar i aingo di ama mädrämga na ngo masirhat bä sa ngua irastäm sä ngän bä ngua rha angän ligär. ¹⁷ Nga guavek nävät iarhakt kärarhae i sa ngua rhäk na rha sagem ngän di irastäm sä ngän bä rha rha angän ligär bä ba ngo? ¹⁸ Ngua nän ma Taitus ma ama qrot iva qa rhet sagem ngän näkt kosaqi ngua rhäk na akni aurha ruaqa iva qa rhet kä na qa. Nga ma Taitus ka irastäm sä ngän bä qa rha angän ligär? Nga un moe ngu na qa di qaku un dualat nävät ama engätki? Bä nga qärangätni auna lat kärangätni i sa un dualat na ngät sagem ngän di qaku ngät toqorne?

¹⁹ Nguaräm dä namäk di sa ngän du angän snäng i ama enge vä rhakt täkt gua abuk divakt iva urhit täqyas na ama ruvek arha enge sävät a nas kärangätni i qaku ama räkt ngät. Nak tangät täkt ama enge qärangätni i ut tamän bät a ngät inguna nävät iomäkt i sa sägäni na ut ut nä ma Krai di sa ma Ngämuqa qat nari ngät bä ngät moe divakt iva ngät tatnärhäm ngän gärrarhae i gua snäng bät a ngän iva ama qrot angän gatnanakt mäni ma Krai.

²⁰ Sa ngua säm doqoräkt sävät a ngän dinguna

ngut len i varis pät ama qäväläm gärqomni i ngua rhän gem ngän dä va ngu lu i ngän dualat nä iarhongäkt kärqärhong i qaku nani a ngo iva ngän dualat nä irhong. Ura varis ngän nalu ngo i ngu natmualat nä qärqärhongni iva qaku nani a ngän iva nguat tualat nä irhong. Ngut len i varis guavek nävät a ngän diva rhat täranas na ama engirhong sävät a ne qärqärhongni i rhir qur ne ura va arha anga snängaqa anga vu qa sävät arhani arhä qärhong ura va rhäqäp ta na ama uraқи sävät arhani ura va rhat tualat nävät ama uraқи sävät a ne ura va rhat tamän mava na arhani ura va rhi vräs da ama enge ama iraski na ngät sävät arhani ura va märmär gem da i rhat tair na nas sa arha lat ura va rhat tuinirqi mänguräp mä ngän bät angäna iar dä vät angäna lat. ²¹ Ngut len i nga rhoqoräkt i saқи as pa ngua rhän gem ngän dä varis ma Ngämuqa qä nasäm ama gaini na ngo bä va airäs ngo masirhat nävät a ngän gärrarhae i mäқи ngän dualat na ama vuirhong näkt täkt di qoki as kaku ngän näpgoer na nas nämät irhong. Nguaräm guavek nävät a ngän di as tat tu arhä snäng sävät ama lat kärangätni i qaku ama räkt ngät dä arhani di as tat tualat na ama lat na ama qavatka maos maos dä arhani di as tat tualat nä qärqärhongni i ama qлуқи vät irhong angät tpäs.

13

Ma Pol Aa Rhonsävät Ama Dängdängini Na Ngät

¹ Rhos täkt diva gua däpguamek na äs gu mänmänäs sagem ngän. Ma Ngämuqa aa enge di ngät tamän i ama enge na ama rhäksärhäm sävät aung anga ruqa sa ama lat kärangätni i qa mualat

na ngät di mamär iva vasägos dä va ama udiom ura ama dävaung na rha ama ruvek ti sämaengäkki na ngät i rhi qoar i qoki rha lu qa i qa mualat na ngät. ² Mäqi di sa ngua rhon sävät iarhakt kärarhae i rhat tualat na ama vuirhong bä sävät arhani moe nävät a ngän näkt täkt i sa qale ngo sañis na ngän dä qosaqi ngut don sävät a rha. Ngut don sävät a rha rhäkt di rhoqor mäqi i sa ngua rhon sävät a rha vät gua unmem na äs gu mänmänäs iva nga rhoqoräkt i saqi as pa ngua rhän sagem ngän dä sa va qaku gua qlak na rha dap kinak pa ngu sangäm na rha mamär. ³ Va ngua rhualat toqoräkt dinguna nani a ngän iva ngänät dräm mamär i gua enge di ngät nage ma Krai. Varis ngän du angän snäng i qa di qaku aa anga qrot masirhat inguna nasot diva ngäni lu aa qrot mamär mänguräp ma ngän. ⁴ Inguna sa rha edämsäs pät a qa mäni ama sämänanamuqa i qaku aa anga qrot masirhat sokt di rhäkt di sa qat däqäm nävät ma Ngämuqa aa qrot. Bä qosaqi aiut di ut toqor qa i qaku urha anga qrot masirhat sokt di rhoqoräkt iva ut tualat na aa lat mänguräp mä ngän dä sa va ut turäkt ut na qa nävät ma Ngämuqa aa qrot.

⁵ Mamär iva ngän moe asägäk asägäk di ngiat tatnävämmne na nas ivakt iva ngi lu ivar ngiat tet parhäm gi gatnanakt mamär ura qaku. Nga qaku ngänät dräm i ma Jisas ma Krai di qa e väm ngän? Varis kre va i sa ngia matnävämmne na nas dä sa ngia lu i qaku ngia män bät ama muqutka qaräkni i nge nämäni ma Krai. ⁶ Nguat nanakt iva qunäga vät a ngän i sa ut män bät ama muqutka dap kaku qot däm ut. ⁷ Sokt di urhi nän mä Ngämuqa iva qale ngän natmualat na ama lat ama vu ngät. Qaku

urhi nän doqoräkt ivakt iva ama ruvek tat tu arhä snäng i aiut di ama ngangda ama engäktki na rha na ut dap kinak pakt iva ngän dualat na ama lat kärangätni i ama räkt ngät i näma dä ama ruvek tat tu arhä snäng i qaku ama ngangda ama engäktki na rha na ut.

⁸ Inguna qaku mamär vät a ut iva ut tualat na ama lat kärangätni i ngät tair särha ama engäktki dap kinak mamär iva sokt ut tualat na ama lat kärangätni i ngät tet parhäm gi. ⁹ Aiut di märmär gem ut pät ama qäväläm gärqomni i qaku aurha anga qrot masirhat dap aingän di angän grot. Iomäkt kärqom i sa urhi nän sävät a äm diva ma Ngämuqa qa rhatnärhäm ngän bä va ngän det parhäm aa snängaqa mamär. ¹⁰ Näkt as pä gu mänmänäs angät kamäs sagem ngän dä sa ngut säm dangät täkt ama enge vä rhakt täkt ama abuk ivakt iva qaku mamär iva ngu navon ngän da anga enge anga qrot ngät nävät ama qrot kärangätni i ma Engeska qa von ngo rhäm ngät toqoräkt i ngua rhän gem ngän. Sa qa von ngo rhä iangärhäkt ama qrot ivakt iva ngua rhatnärhäm ngän sa angän gatnanakt dap kinak kaku va ngu slava na ngät.

Ma Pol Aa Enge Na Ama Märmärgem Ama Dängdängini Na Ngät

¹¹ Gua ruavek, täkt diva ngua rhu dä gua enge angät tpäs dä va ngu qoar na ngän i sa mamär iva märmär gem ngän. Mamär iva ngän dualat na ama räkt ngät ama lat dä va ngäni sämaqrot na ne dä va sägäni na ngän sa ama snängaqa sävät ama lat kärangätni i ama räkt ngät dä va qale ngän moe sa ama bulap. Ngakt bä va ngän dualat toqoräkt

dä va ma Ngämuqa qäarakni i qat dräm gät bon da ama lavuqi dä ama bulap diva qale qa gem ngän.

¹² Mamär iva ngäni rhar sa ama qatnanaktpämda moe i ngänit kärhäktgyäm ne na ama märmärgem*.

¹³ Ama qatnanaktpämda moe narhe rhit täk na arhä märmärgem sagem ngän.

¹⁴ Mamär iva ma Engeska ma Jisas ma Kraisa aa ñämsävätki näkt ma Ngämuqa aa lavuqi näkt ama mär äs ama mämugunäs mänguräp mä ngän nage ama Qloqaqa ama Qumärqumärqa va qale ngät gem ngän moe.

---

* **13:12** ngäni rhar sa ama qatnanaktpämda moe i ngänit kärhäktgyäm ne na ama märmärgem Na ama Grikkäna arha enge di rhangät täkt ama enge di rhoqortäqya, mamär iva ngän des ama qunäga aa qäväläm sävät a ne nävät ama lat kärangätni iva ngäni vop pa angäna sdäm gane.

Ama Iaräs Na Ngät Ama Rharesbane
The New Testament in the Ura Language of Papua New
Guinea

Nupela Testamen long tokples Ura long Niugini

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ura

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-02-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 21 Feb 2024

2899d6f1-45c9-5492-bd93-58312ca32319